

62. Albert Camus'nün *Yabancı* ve Yaşar Kemal'in *İnce Memed* 1 İsimli Eserlerinin Hedef Dile Çevirilerinin Varoluşçuluk Felsefesi Ekseninde Karşılaştırılması: Yorumlayıcı Çeviri Kuramı¹

Aliye GENÇ²

APA: Genç, A. (2024). Albert Camus'nün *Yabancı* ve Yaşar Kemal'in *İnce Memed* 1 İsimli Eserlerinin Hedef Dile Çevirilerinin Varoluşçuluk Felsefesi Ekseninde Karşılaştırılması: Yorumlayıcı Çeviri Kuramı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (39), 1029-1046. DOI: 10.29000/rumelide.1469455.

Öz

20.yy. hem Avrupa'da hem ülkemizde büyük değişim ve dönüşümlere şahitlik etmiştir. Bu değişimler insanların duygu ve düşüncelerinde dolayısıyla dünya görüşlerinde birtakım farklılıkları da beraberinde getirmiştir. Bu değişken ve huzursuz ortam edebiyatta kendine varoluşçuluk akımı ile zemin oluşturmuştur. Bu doğrultuda Albert Camus'nün *Yabancı* adlı romanı Batı Edebiyatında varoluşçuluk felsefesini ve temel kavramlarını yansıtan bir başyapıt olarak değerlendirilmektedir. Benzer etkiyi Türk Edebiyatında geçiş romancısı olarak nitelendirilen 1930lu yılların Türk köy yaşamı ve toplumsal dinamiklerini harmanlayarak okuyucusuna sunduğu eseri *İnce Memed* ile Yaşar Kemal uyandırmıştır. Her iki eser de yazıldığı ülke sınırlarını aşmış farklı diller aracılığı ile farklı kültürlerle aktarılmıştır. Sözkonusu çalışmada bu iki eseri varoluşçuluk felsefesi açısından ele almak, eserlerin Türkçe ve Fransızca çevirilerini Türk ve Fransız kültürü bağlamında incelemek ve çevirmen kararlarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Türk ve Fransız edebiyatından gelen farklı perspektiflerle varoluşçuluk felsefesini ele almamıza olanak tanyan bu çalışmanın çeviribilimin uygulamalı alanına hizmet etmesi amaçlarımız arasında yer almaktadır. İncelemeye başlamadan önce kaynak metinlerde (Fransızca ve Türkçe) ve çevirilerinde varoluşçuluk felsefesinin ana temaları ve ifadeleri belirlenmiştir. Edebiyat, felsefe ve çeviribilim disiplinlerini bir araya getirmesi ile önem arz eden bu araştırmada yalnızlık, insanın kaderi, varoluşun anlamı, anlamsızlık ve absürt konularında seçilen örnek metinlerin çevirileri çeviribilimin Yorumlayıcı Çeviri Kuramı doğrultusunda incelenmiş uygunluk ve eşdeğerlik ölçütlerinde değerlendirilmiştir. Türkçe'ye yapılan çevirilerin eşdeğerlik yönünün daha ağır bastığı, Fransızcaya yapılan çevirilerin kaynak metne sadık kaldığı ve uygunluk boyutunda değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Varoluşçuluk Felsefesi, Albert Camus, Yaşar Kemal, Çeviri Eleştirisi, Yorumlayıcı Çeviri Kuramı

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %24

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 13.03.2024-**Kabul Tarihi:** 20.04.2024-**Yayın Tarihi:** 21.04.2024; **DOI:** 10.29000/rumelide.1469455

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körlleme

² Dr. Öğr. Üyesi, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Fransız Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı / Dr., Gazi University, Gazi Faculty of Education, Department of French Language Teaching, Department of French Language Teaching (Ankara, Türkiye), aliyeocal@gazi.edu.tr, **ORCID ID:** 0000-0001-5410-6247, **ROR ID:** https://ror.org/054xkpr46, **ISNI:** 0000 0001 2169 7132, **Crossreff Funder ID:** 501100003356

The Comparison of the Translations of Albert Camus's *The Stranger* And Yaşar Kemal's *Memed My Hawk 1* into the Target Language on the Axis of Existential Philosophy: the Interpretive Theory of Translation³

Abstract

The 20th century witnessed significant changes and transformations in Europe and our country. These changes have brought differences in people's feelings and thoughts and, therefore, in their worldviews. This changeable, restless environment has created a ground for itself with the existentialism movement in literature. In this direction, Albert Camus's novel *The Stranger* is considered a masterpiece reflecting the philosophy and basic concepts of existentialism in Western Literature. Yaşar Kemal, a transitional novelist in Turkish Literature, had a similar effect with his work *Memed My Hawk*, which he presented to his readers by blending the Turkish village life and social dynamics of the 1930s. Both works have transcended the borders of the country in which they were written and have been transmitted to different cultures through different languages. This study aims to examine these two works from the perspective of existentialism philosophy, analyze the Turkish and French translations of these works in the context of Turkish and French culture, and reveal the translators' decisions. This study, which allows us to analyze the philosophy of existentialism from different perspectives from Turkish and French literature, is intended to serve the applied field of translation studies. Before starting the analysis, the main themes and expressions of existentialism in the source texts (French and Turkish) and their translations were identified. In this research, which is important because it brings together the disciplines of literature, philosophy, and translation studies, the translations of selected sample texts on the subjects of loneliness, human fate, the meaning of existence, meaninglessness, and the absurd were analyzed following the Interpretive Theory of Translation studies and evaluated in terms of correspondence and equivalence. It has been concluded that the equivalence aspect of the translations into Turkish is more dominant. In contrast, the translations into French are faithful to the source text and can be evaluated in terms of correspondence.

Keywords: Existential Philosophy, Albert Camus, Yaşar Kemal, Translation Criticism, Interpretive Theory of Translation

³ **Statement:** It is declared that scientific and ethical principles have been followed in the preparation process of this study and all the studies used are stated in the bibliography.
Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.
Funding: No external funding was used to support this research.
Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.
Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.
Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 24
Ethics Complaint: editor@rumelide.com
Article Type: Research article, Article Registration Date: 13.03.2024-Acceptance Date: 20. 04.2024-Publication Date: 21. 04.2024; DOI: 10.29000/rumelide.1469455
Peer Review: Two External Referees / Double Blind

1. Giriş

Varlığın ve bilginin bilimsel olarak araştırılması anlamına gelen *felsefe* (TDK çevrim içi sözlük) insan ve toplum üzerine yapılan her türlü çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Modern felsefenin kurucularından olan Descartes (1596-1650) felsefeyi bir ağaca benzetmiştir. Buna göre bu ağacın kökleri metafizik, gövdesi fizik ve bu gövdeden çıkan dallar ise diğer bütün ilimlerdir (Kanlıkama, 2017, s.62). Bu ifade hangi ilim üzerine araştırma yapıyor olursak olalım felsefeden bağımsız bir düşünce sisteminin söz konusu olamayacağı, mantığa dayandırılmayan hiçbir bilginin geçerliliğini uzun süre devam ettiremeyeceği düşüncesini uyandırmaktadır. Bu noktada Descartes'ın sözleri konuyu anlamlı kılmaktadır: "Diğer ilimler olmaksızın felsefe boştur ve felsefe olmaksızın da diğer ilimler kördür". İlimler sınıflandırmasında dil ve mantık ilimlerini ilk sıraya yerleştiren Farabi'nin *İhsâu'l Ulûm*'deki düşünüşüyle edebiyatı bu iki ilmin bileşimi olarak ele almak yerinde olacaktır (age, s. 62). Edebiyat mantık süzgecinden geçirilmiş her türlü duygu, düşünce ve anlamın yazılı ya da sözlü somut birer çıktısı olarak ifade edilebilir. Bu da şüphesiz dil aracılığıyla gerçekleşir. Dil geçmişten günümüze *beni* ve *bizi* tüm dünyaya anlatan içinde sayısız ganimetler barındıran bir sandığın anahtarındır. Bu sandığın içerisinde yüzyıllardır insanoğlunun doğaya, varlığa ve kendine karşı vermiş olduğu savaşın belgeleri yer almaktadır. Her edebi eser bir yazarın düşünce sisteminden damıtılır böylece o düşünce sisteminde o dönem insanını, düşünce yapısını, dünya görüşünü, yaşayış şeklini okumak mümkün hale gelir. İnsanoğlu bunu yüzyıllardır edebiyat sayesinde gerçekleştirmiştir. Düşünebilme ve konuşabilme yetisi ile donatıldığı ilk günden bu yana doğayı anlamlandırma ve ona karşı savunma mekanizmaları geliştirme becerileri ile evrilen insan düşüncesi daha sonra kendi varlığını, dünyada bulunma amacını sorgular hale gelmiştir. Bu özelliği ile tüm yaratılanlardan ayrılan insanoğlu arkasında eser bırakan (iyi ya da kötü, faydalı ya da faydasız) tek canlı olma özelliğini devam ettirmektedir. Çalışmamız varoluşçuluk felsefesinin seçilen temaları üzerine iki farklı dil ve iki farklı kültürde alımlanmış şekli üzerine inşa edilmiştir. Burada dillerin kendi özelinde felsefe ile olan ilişkisi de sorgulanmaya değer bir konudur. Nermi Uygur'un şu sözleri konuya açıklık getirir niteliktedir: "şu son zamanlarda sık sık bir saniya takılıyor aklım. Bu saniya göre her dilin bir felsefesi vardır her dilde belli bir felsefe dışlanır, her dil kendine özgü bir felsefeyi birlikte getirir, her dil felsefeyi zorunlu kılar (2016, s.328). Bu bağlamda Albert Camus'nün *Yabancı*, Yaşar Kemal'in *İnce Memed 1* isimli eserlerini varoluşçuluk felsefesi açısından ele almak, farklı iki dil ve kültürde varoluşçuluk akımının izlerini sürmek, Türk ve Fransız dilinin önemli temsilcilerinden iki yazar özelinde çeviri incelemesi yapmak ve çevirmen kararlarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Felsefe, çeviri ve edebiyat üçgeninde gerçekleştireceğimiz çalışmada ele alınan çeviriler çeviribilimin Yorumlayıcı Çeviri Yaklaşımı doğrultusunda uygunluk ve eşdeğerlik ölçütlerinde incelenecektir. Araştırma *İnce Memed* serisinin ilk kitabı ile sınırlı tutulmuştur. Akımın genel özellikleri ile hangi temalar üzerine incelemeler yapıldığına dair bilgiler bir sonraki bölümde yer almaktadır.

1.1. Varoluşçuluk Felsefesi

Bugün Türkçe'de kullanılan felsefe sözcüğü Grekçe *philosophia* (bilgelik sevgisi) sözcüğünün Arapçalaştırılmış halidir ve doğrudan doğruya her şeyi kuşatan tümel bir bilgiye sahip olmaktan çok, bilginin peşine düşmeyi, her nerede ve kim tarafından ortaya konulmuş olursa olsun, onu elde etmeyi ve daha da önemlisi bilgiyle dost olmayı öngörmektedir. Bu demektir ki bilgelik sevgisi, ister insana isterse Tanrı'ya ilişkin olsun bütün olanların kökenini bilmeyi istemek ve sevmek demektir (Küyel, 1976, s.10). İnsanoğlunun benliğinde çarpışan bu düşünceler elbette dil ile ortaya çıkarılabilecektir. Bu noktada dilin önemi de yadsınamaz bir öneme sahiptir. "Dilsiz düşünemiyorum ben daha doğrusu şöyle diyeyim sözcükler ortamından ötede hiçbir düşüncem yok dilim düşüncemi, düşüncem de dilimi

yoğuruyor. Bir ayrılmazlık var dilimle düşüncem arasında, bu arada çok kez dilim bana kılavuzluk ediyor düşünürken” (Uygur, 2016, s.336-337) ifadelerinde de dile getirildiği gibi düşünce ile dil birbirini tamamlayan, son olarak ortaya bir eser çıkmasını sağlayan en önemli bileşenler olarak kabul görmektedir. Bu düşünce yapısının belli bir sistem etrafında bir araya gelmesi ile de akımların oluştuğu söylenebilir.

Bizim çalışma alanımızı oluşturan felsefi akım varoluşçuluk akımıdır. Egzistans terimini bugünkü felsefi anlamda Kierkegaard kullanmıştır (Foulquie 1991 den aktaran Sarıoğlu, 2014, s. 245). Kierkegaard’tan sonra varoluşçuluk üzerine çalışan filozoflar Tanrı taniyan (Alman Karl Jaspers (1883-1969), Fransız Gabriel Marcel (1889-1973)) ve Tanrı tanımayan (F. Nietzsche (1844-1900), Martin Heidegger (1889-1977), J.P. Sartre (1905-1980), M. Ponty (1908-1961)) şeklinde sınıflandırılmıştır (agm, s.245). Varoluşçuluk insanın varolma serüvenini konu edinmektedir. Tanım itibarıyla,

“Varoluşçuluk, felsefi bir öğretilerdir. Buna göre varoluş, özden önce gelir ve özü sürekli olarak yaratır. İlk kez Heidegger (Sein und Zeit, 1927) tarafından kullanılan bu terim, günümüzde rasyonalist filozoflara karşı tepki olarak tarihin çeşitli dönemlerinde ortaya çıktığını gördüğümüz bir eğilimi benimsemiş olan bir biçime atıfta bulunmaktadır. Heidegger ve JeanPaul Sartre’a göre, bu felsefi görüş, dünyaya ve topluma dahil olan bir bireyin, kendi bütünlüğü içindeki varoluş amacını taşımaktadır. Varoluşçuluk, her türlü evrensel ilkedden vazgeçerek, bu bireysel varlığı tek başına ele alır ve insan yaşamının kökünü, özünü ve anlamındaki sorunları çözmeye çalışır. Bu anlamlandırma, kendi içine çekilen insan doğasına dayalı değildir. Her zaman geleceğe dönük insan tek başına boş ve hiçtir. Ama yine de insan böyle bir durumda mevcut olmaya devam eder ve onun için hayatına bir anlam kazandıran değerleri yaratan da bu bağlılıktır” (Augé, 1961 den aktaran Aydın, 2019, s. 25-26).

Varoluşçuluk ekseninde ele alındıklarında Albert Camus ile çağdaşı Sartre’ın birbirinden ayrılan yanları bulunmaktadır. Absürt ve özgürlük konularında farklı bakış açılarına sahip bu iki yazarın ortak özelliği ise aynı coğrafyada aynı buhran zamanlarında (1939 yılında Almanya’ya esir düşen Fransa’da psikolojik, idari çöküş) yaşamış olmaları, bu alanda eser vermeleri ve belki de en önemlisi varoluş üzerine düşüncelerini kendi yaşam biçimlerine aktarabilmiş olmalarında gizli bulunmaktadır. Gözlem yetenekleriyle insanın özüne, varlığın anlamına dair görüşlerini hem eserlerinde hem kendi özel hayatlarında temsil eden bu düşünürlerin döneme ışık tuttuğu yadsınamaz bir gerçektir. Camus varoluşçuluğu bir felsefi akım olmaktan çıkarıp absürt yani saçma felsefesi ile birleştirerek edebiyatta yeniden canlandırmıştır (Aydın, 2019, s.7).

20.yy. Batı kültürünün nabzını tutan yazarlar gibi Türk toplumunun nabzını tutan, döneminin en iyi temsilcileri arasında yer alan Yaşar Kemal öykü, deneme, roman ve Halk Edebiyatı derlemeleri ile Türk insanının düşünce yapısını en iyi ortaya koyan isimlerden olmayı başarmıştır. Modern Türk romanının en önemli yapı taşlarından biri kabul edilen Yaşar Kemal’in, insan onuruna ve haysiyetine verdiği değerle romanını geliştirirken, aydın tutumuyla da demokrasiyi yakından ilgilendiren konuların tartışılmasında etkili olduğu görülmektedir. Yine insan sevgisi ve özgürleşmesi yönüyle yapıtları, okurlar açısından da bu değerlerin paylaşıldığı bir deneyim alanı açar. Sanatının amacıyla sevgi, özgürlük, umut ve adalet öğeleri bir insan felsefesi tartışması sunar (Şeker, 2019, s. 372). Eserleri insan analizi noktasında önem arz etmektedir. Anadolu’nun özellikle Çukurova yöresinin kültürel özelliklerine, insan yapısına, kültürel birikimlerine ışık tutan yazar adeta yöre insanının sosyal tahlilini çıkarmıştır. Yaşar Kemal’in romancılığının temelinde insanlığın biriktirmiş olduğu katıksız sevginin, iyiliğin, dostluğun, barışın, kardeşliğin, onurun varoluşsal felsefesi vardır (Şeker, 2014, s.205). Eserlerini bu felsefi bakış açısıyla kaleme alan Yaşar Kemal çalışma örneklemimiz olarak seçtiğimiz eseri “İnce Memed’in her cildinde destanı yeniden yazarken temelde kahramanın duygusal, entelektüel ve manevi olgunlaşmasıyla, sosyal adalet endişesiyle ve özellikle kişisel arzuları ile toplumun talepleri arasındaki çatışmayla ilgili orijinal hikâyenin belli unsurlarını vurgular” (Tharaud, 2017 aktaran Şeker, 2019,s.

373). Bu iç çalkantının en güzel örnekleriyle donatılmış *İnce Memed 1* isimli eserde yazarın varoluşçuluk felsefesi bağlamında yalnızlık, insanın kaderi/varoluşun anlamı ve anlamsızlık/absürt (absurde) üzerine görüşlerini dile getirdiği metinlere yer verilmiştir.

2. Yazar ve Eserler Hakkında

2.1. Albert Camus ve *Yabancı*

Albert Camus 1913 Mondovi, Cezayir doğumludur. Babası Lucien Camus'nün bir şarap tüccarının yanında kilerci olarak çalıştığı, annesi Catherine Sintès'in İspanyol kökenli olduğu bilinir (Lottman, 1978, s. 20-36.) Cezayir'de geçen yıllarında yoksulluk hüküm sürse de kendisi tarafından mutsuz yıllar olarak değerlendirilmediği (en Afrique la vie et le soleil ne coûtent rien⁴)(Afrika'da yaşam ve güneş paha biçilmezdir⁵) söylenebilir. İlk edebi başarısı 1939-1945 yıllarına tekabül etmektedir. 20. yüzyılın en önemli Fransız yazarlarından olan Camus 1957 yılında Nobel Edebiyat ödülünü *Yabancı* isimli eseri ile almıştır. Eser yazarın felsefi bakış açısına varoluşçuluk felsefesine dair taşıdığı izler ile hizmet etmektedir. Bir röportajında varoluşçu olmadığını dile getiren Camus'nün kendi görüşleri⁶ de göz önünde bulundurularak çalışmamızda yazar bir varoluş düşünürü olarak ele alınmıştır. Bu çalışma kapsamı itibarıyla varoluşçuluk temalarından özellikle yalnızlık, insanın kaderi/varoluşun anlamı ve anlamsızlık/absürt üzerine kurulmuş bir çalışmayı temsil etmektedir.

İncelemeye başlamadan önce erek metinleri (Fransızca ve Türkçe) ve çevirileri karşılaştırmak için varoluşçuluk felsefesinin ana temaları ve ifadeleri belirlenmiştir. Erek metindeki varoluşçuluk temasını vurgulayan ifadelerin veya anlamların çevirilere nasıl aktarıldığı her iki eserin de farklı kültürel bağlamları olduğu gerçeğinden hareketle, anlam kuramı olarak da nitelendirilen Yorumlayıcı Çeviri Kuramı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda *Yabancı* romanında ele alınan başlıca temalar şu şekildedir:

Yalnızlık ve Yabancılaşma: 2. Dünya Savaşı sonrası yaşanan buhran yılları, savaşın getirmiş olduğu yoksulluk ve korku hali Avrupa'da insanları huzursuzluğa ve tedirginliğe sürüklemiştir. Hiçbir durumda güvende olmadığı kanısına kapılan insan, hayatı ve bu hayatta var olma sebeplerini sorgular hale gelmiştir. Hayatın anlamı ve anlamsızlık üzerine kendine sorduğu bu sorulara cevap bulamayan kişiler gitgide önce topluma, değer yargılarına daha sonra da kendi benliklerine uzaklaşmışlardır. Bu şekilde kendine ve çevresine yabancılaşan insan incelediğimiz eserde Meursault karakteri şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

İnsanın Kaderi ve Varoluşun Anlamı: İncelediğimiz eser bir ölüm haberi ile başlamaktadır. Hiç şüphesiz bu bir tesadüf değildir. Yazar kendi öz annesinin ölümü karşısında sakinliğini korumakta ve ölüme karşı hislerini kahramanı aracılığıyla yansıtmaktadır. Camus'ye göre ölüm aslında yaşamı değerli kılan bir sondur ve ölüm karşısındaki çaresizlik onda saçma ve yabancılaşma duygularını uyandırır. Uyumsuz ile karşılaşması da bu zemin üzerine gerçekleşir. Ölüm olgusuna dair diğer filozofların bakış açılarında da farklılıklar mevcuttur. Camus'nün aksine "Heidegger'in ölümü bir olanak olarak kabul eden düşüncesine tam bir karşıtlıkla kendi ölüm düşüncesini kuran Sartre'a göre, ölüm tam anlamıyla

⁴ Bk. Tersi ve Yüzü (L'Envers et l'Endroit) Önsözü (1954), Deneme, s. 6.

⁵ Araştırmacı tarafından çevrilmiştir.

⁶ An interview with Jeanine Delpech, in Les Nouvelles Littéraires, (1945). Hubert, M. (2013). L'impromptu des philosophes, farce et pamphlet. Revue d'histoire littéraire de la France, 113, 833-841. <https://doi.org/10.3917/rhlf.134.0833> <https://www.cairn.info/revue-d-histoire-litteraire-de-la-france-2013-4-page-833.htm> adresine 10.04.2024 tarihinde başvurulmuştur.

absürttür. Dünyada olmanın nedensizliği gibi ölecek olmanın da bir nedeni yoktur” (Polat-Aşkın, 2017, s.52).

Anlamsızlık ve Absürt (Absurde): Saçma felsefesinin (la philosophie d'absurde) kurucusu olarak nitelendirilen Camus'nün *Yabancı* isimli romanının ana teması, hayatın anlamsızlığı ve absürtlüğüdür. Başkarakter Meursault, olaylara ve insan ilişkilerine karşı takınmış olduğu kayıtsız tavır ile ön plandadır. Örneğin, annesinin ölümüne karşı olan kayıtsızlığı, andan uzak oluşu, yaşadığı olayların anlamsızlığı, absürt temasını yansıtır. Uyumsuz olarak karşılanan *absürt* ifadesi Camus'de “insanla yaşamı, oyuncuyla dekoru arasındaki bu kopma uyumsuzluk duygusunun ta kendisidir” (2016, s. 21). Absürt ifadesi *saçma, tutarsız, akla uygun olmayan ve mantıksız* (TDK çevrim içi sözlük) anlamlarında kullanılmaktadır. İnsanın kendisine uyumsuz gelen ile yaşamayı öğrenmesi gerektiğini savunan Camus saçmaya ancak bir başkaldırı ile cevap verilebileceğini savunmuştur. Öyleyse “Zıtlıkların bir arada var olduğu gibi saçma ile de insan birlikte varolmuşlardır ve yaşamak için birbirlerine ihtiyaç duymaktadırlar” (Özdemir, 2012, s. 27). Yazarın savunduğu görüş de saçmaya karşı bir başkaldırının gerekli olduğu yönündedir.

2.2. Yaşar Kemal ve *İnce Memed*

Yaşar Kemal Türk edebiyatının en önemli yazarları arasında yer almaktadır. Köylüleri olduğu gibi aktarması, geleneğin aşık hikayecileri gibi anlatılması ve anlattığı şeylere inanması (Pertev Naili Boratav, aktaran Naci, 2018, s. 129) onu Yaşar Kemal yapan özelliklerinden sadece biridir. Azra Erhat'a göre ise o, Homeros⁷ anlatı geleneğinin bir devamıdır ve Homerosoğlu⁸ olarak nitelendirilir. Anadolu insanını tüm detaylarıyla işleyen kahramanlarının Anadolu toprağında yetişen bireyler olduğu ve bu toprakların doğasından, kültüründen beslenen karakter seçimleriyle Türk insanını en iyi tasvir eden yazarlarımız arasında yer almaktadır. Düş gücünü eserlerine çok iyi yansıtabilmesi ve mitsel unsurları yapıtlarında kullanabilme becerisi ile de söz büyücüsü⁹ (Kanlıma, 2017, s. 3) olarak nitelendirildiği dile getirilir. Anadolu topraklarının destanlar beşiği olduğu gerçeğinden hareketle Yaşar Kemal'in bu toprakların gündelik dilinden beslendiğini «öyleyse gündelik yaşamın ve gündelik dilin bereketli, gübreli ve de çelişmelerle dolu bir toprak olduğunu, bir yanda, tüm düşünüş ve saçılmışlığına rağmen, insanın da gündelik dildeki varoluşunun, öte yanda da bilimlerin ve estetik alanın homojen düzlemlerine özgü kendi dilleri yanında felsefenin dilinin de aslında bu topraktan beslendiğini söylememiz gerekir» (Nalbantoğlu, 2010, s.79). Onun felsefi bakış açısını da işaret eden bu düşünce Yaşar Kemal öğretileri şeklinde nesilden nesile aktarılmaya devam edecektir. Yaşar Kemal'in roman türündeki yaratıcılığı insan ve toplum gerçeğine ilişkin egzistansiyalist bir arayıştır. Yozlaşan, çürüyen bir toplumda doğru sözlü bir şekilde çürümeyi yansıtırken toplumsal görevinden de kaçmaz. Öyle ki, sanatın dünyanın değişebileceğini göstermesi ve değişmesine yardım edebilmesi Yaşar Kemal'de karşılığını bulmaktadır

7 Yaşar Kemal'in *İnce Memed* isimli eserinde eşkıyaların dağda yakaladıkları insanları cezalandırırken kıyafetlerini soymaları ve cenazeleri açıkta bırakmaları şu örnek ile ilişkilendirilebilir: Homeros'un *İlyada*'sında da Akhilleus'un, dostu Patroklos'u öldüren Hektor'un –ki yiğit, fedakâr, töreleri sayan, yakınlarına karşı son derece sevecen bir karakterdir–canını aldıktan sonra onun “öte dünya”ya layık olduğu biçimde uğurlanmasına izin vermediğini, onun ayak bileklerinden arabasının arkasına bağladığı ölü bedenini günlerce dostunun mezarı etrafında sürüklediğini belirtmek söz konusu uygulamanın ne kadar eskiye dayandığı hakkında bir fikir verebilir. (bkz. Homeros, “Bölüm 24”, *İlyada*, (Çev. A. Erhat ve A. Kadir), 2016: İş Bankası Kültür Yayınları aktaran Beyhan Uygun Aytemiz (2021) *Bir Namus Cinayetinin Anatomisi: Yılanı Öldürseler*'de Erkeklik Ve Şiddet, Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal, Sayı 34, s. 55.

8 Yaşar Kemal kendi ifadesi ile de “Bir elimin Homeros'ta, bir elimin Rus bozkırlarında, bir elimin de çok eski Anadolu toprağında olması beni mutlu ediyor.” sözleriyle eserlerinde beslendiği memba burada oldukça net dile getirmiştir. Bakınız. Emrah Kanlıkama (2017). *Yaşar Kemal'de sivil itaatsizlik Türk felsefesinin imkânı bağlamında bir inceleme* (Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü s.3.

9 Feridun Andaç (2015). *Yaşar Kemal Sözü'nün Büyücüsü*, İnkılap Yayınları, İstanbul.

(Fischer, 1993 aktaran Şeker, 2019, s.383). Eserlerinde geçen varoluşçuluk felsefesi kapsamında değerlendirilecek temalar aşağıda ele alınmıştır.

İnsanın Kaderi ve Varoluşun Anlamı: Yaşar Kemal *İnce Memed* isimli eseri ile ülke sınırlarını aşmış 20.yyın en ünlü romanları arasında yerini almıştır (Naci, 2008, s.72). Seri, insanın kaderini ve varoluşun anlamını sorgular niteliktedir. Memed'in yaşamı boyunca yaşadığı zorluklar ve çatışmalar, varoluşun anlamını arayışının bir parçasıdır.

Yalnızlık: Memed, özgürlüğünü kazandığı süreçte yalnızlık duygusu yaşamaktadır. Köyünden ayrıldıktan sonra toplumun dışına çıkar ve dağlarda yalnız bir hayat yaşar. Memed'in dağlarda yalnız başına geçirdiği zamanlar, zaman zaman başına gelenlere bir anlam veremediği ve kendini yalnız hissettiği zamanlar yalnızlık teması altında incelenmiştir.

İnsanın Özgürlüğü ve Sorumluluğu: Varoluşçuluk felsefesi, bireyin özgürlüğünü ve bu özgürlükle birlikte gelen sorumluluğu da dile getirmektedir. Eserde *İnce Memed*'in, kendi özgürlüğünü kazanma ve kendi değerlerini oluşturma sürecine şahitlik edilir. *İnce Memed*, köyünde yaşanan haksızlık ve zulme daha fazla dayanamaz ve buna bir son vermesi gerektiğini düşünür.

İsyan ve Adalet: Varoluşçuluğun temelinde toplumsal adaletsizliklere ve haksızlıklara karşı isyan, başkaldırı yer almaktadır. *İnce Memed*, ahlaki değerlerine sadık kalarak köyündeki haksızlıklara karşı çıkar ve adaleti sağlama ödevini üstlenir. Naci, Yaşar Kemal'in halkını savunmak, halkının çektiklerini dile getirmek ve halkına umut vermek için başkaldırını temel ilke olarak benimsediğinden bahseder (2018, s.78). *İnce Memed* 4'te de dile getirilen Camus'nün başkaldırısı ile örtüşen görüşü şöyledir: "...korkma, içindeki o yüz bin yıllık ağının, korkunun üstüne yürü, ona başkaldır. (...) Getirdiğin iyilikler de, belki bir gün insanlar için kötülük olur, kendi iyiliğine de başkaldır. (...) Allah sana büyük hazinesini, tek kıymetli varlığını armağan etti, yüreğindeki umudu verdi sana. Başkaldırman için umuttan daha değerli bir şey, bir silah veremezdi sana" (2004, s.249 aktaran Naci, 2018, s.73).

Absürt (Absurde) ve Anlamsızlık: Varoluşçuluk, hayatın anlamsızlığı ve absürditesi üzerine kurulmuştur. Bunu yer yer *İnce Memed*'in yaşadıklarına ve gördüklerine anlam verme/verememe durumlarında görmek mümkündür. Roman, hayatın anlamsızlığını ve insanın bu anlamsızlıkla nasıl başa çıkabileceğini sorgulamaktadır.

Bireyin Kendi Değerlerini Yaratması: Varoluşçuluk felsefesi çatısı altında Camus'nün uyumsuz felsefesi insanın kendisine rahatsızlık veren durumdan nasıl kaçınması kendini nasıl özgür kılabileceği üzerine kuruludur. Başkaldırı felsefesinde de insan düşünerek bilinçli yönünü kullanarak sorgulama yapmalı, özgürlüğe ulaşmalıdır. Bu özellikler *İnce Memed*'in başvurduğu yolu da işaret etmektedir. *İnce Memed* özündeki cesaret ve inanç sayesinde içinde bulunduğu zor duruma karşı gelebilmiş özgürlük için savaşmayı tercih edebilmiştir. Bireyin kendi değerlerini ve anlamlarını yaratma sorumluluğunu üstlenen *İnce Memed*, adalet dağıtıcı görevini dahi üstlenmiştir.

Yabancı ve *İnce Memed* üzerine yapılan araştırmada ortak temalar şu şekilde belirlenmiştir ve incelemeler bu başlıklar altında yapılmıştır:

- Yabancılaşma ve Yalnızlık

- İnsanın Kaderi ve Varoluşun Anlamı

- Anlamsızlık ve Absürt (Absurde)

Bu noktada yapılan çalışmanın iki farklı edebiyat dizgesinde yer alan iki eser üzerine gerçekleşmesi karşılaştırmalı edebiyat alanının uygulama boyutuna hizmet eder niteliktedir. Ancak teorik boyutta imgebilim üzerine kuramsal bir araştırmayı değil çeviribilim alanına dair incelemelerde bulunan bir çalışmayı temsil ettiği, “İmge hem ötekinin hem de kendinin çevirisidir” (Pageaux 1994: 65) görüşünden hareketle çalışmanın Daniel-Henri Pageaux’nun imgeyi üç aşamada irdelemeyi önerdiği (Pageaux 1994: 64) gibi bir karşılaştırma içermediği böyle bir incelemenin ancak farklı bir çalışma konusu olabileceği dile getirilmesi gereken bir husustur.

3.Kuramsal Çerçeve: Yorumlayıcı Çeviri Kuramı (La Théorie Interprétative De La Traduction ou La Théorie Du Sens)

Çeviri eylemi yüzyıllardır süren, farklı yetkinlikler gerektiren meşakkatli bir süreci temsil etmektedir. Çeviri disiplininin dilbilimin bir alt dalı olarak salt dilsel yapıların aktarımı üzerine başladığı çalışmalar 20. yy. ile birlikte kültürel çeviri yaklaşımlarından etkilenmiş ve özellikle yazın çevirisinde yazar kadar çevirmen etkisi de anlamlı bir fark yaratmaya başlamıştır. Kaynak metne sadık çeviri anlayışı yerini çevirmenin ön plana çıkarıldığı, onun art alan bilgi ve becerisinin, mesleki ve toplumsal deneyimlerinin merkeze alındığı bilimsel bakış açısına evrilmiştir. Anlam kuramı olarak da adlandırılan çeviribilimin Yorumlayıcı Çeviri Kuramı (YÇK), çalışmamızın kuramsal çerçevesini oluşturmuştur. YÇK, 1960’lı yıllarda, Paris 3 Sorbonne Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Okulu (l’École Supérieure d’Interprètes et de Traducteurs-ÉSIT) kurumu içinde, 1960’lı yıllarda, D. Seleskovitch ve M. Lederer tarafından geliştirilmiştir (Yalçın-Çınar Yağcı, 2022, s.119). Bu kuram merkeze çevirmeni alma özelliği ile diğer kuramlardan ayrılmaktadır. Ayşe Ece (2010, s. 20-28)’nin *Edebiyat Çevirisinin ve Çevirmenin İzinde* isimli eserinde dile getirdiği gibi yazarlar da çevirmenler de yazma ve çeviri eylemlerinin birer aktörleri olarak görülebilir. Yazarlar, çevrelerinde sürekli değişen ve farklılaşan insanların doğasını okuyup edindikleri sözcükler aracılığı ile düşüncelerini bir metne dökerken çevirmenler de yazarların ortaya çıkardıkları metinlerin okuru olmuşlardır. Bu bağlamda hem yazar hem de çevirmen yazma ve yeniden yazma eylemlerinden önce okuma eyleminde bulunurlar. Böylece çeviri metinlerin incelenmesi söz konusu olduğunda hem yazarın hem de çevirmenin bu özelliklerinin göz önünde bulundurulması gerekir. Yazın çevirisinde, iyi bir çevirmen kaynak metne en yakın ve sadık çeviriyi yapan değil, yazarın zihinsel yapısına, düşüncesine ve deneyimine en yakın olabilmeyi başaraiblen çevirmendir. Okuyucuyu, yazarın dünyasının içine çekebilen, eseri zevkle ve sıkılmadan okutmayı başarabilen çevirmen, yaratıcılığını ve güzel ifade edebilme becerisini ustalıklı kullanabilmiş demektir (Aksoy, 2002, s.60). Çevirmenin zihinsel süreci üzerine odaklanılmıştır. Bu kurama göre, çevirmen, bir metni anlayıp birtakım zihinsel işlemlerden geçirdikten sonra onu bir başka dilde yeniden oluşturan kişidir, bu da, çeviri öznesi (sujet traduisant) olarak adlandırılır (Yalçın, 2015, s.70). Lederer (1994, s.13) hedef metni yeniden ifade etmenin kalitesinin; “çevirmenin hedef dil bilgisi, ustalığı, yeteneği, bilgi düzeyi ve anlama yeteneği” ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Kuramcılar, çeviri ediminin, anlama (compréhension), sözcüklerden sıyrılma (déverbalisation) ve yeniden ifade etme (réexpression) gibi süreçlerden geçtiğini ve metnin doğru anlaşılması için çevirmenin sahip olması gereken donanımların (bagage cognitif), metnin ve bağlamın sağladığı bilgilerin (contexte cognitif) yorumlama (çevirme) aşamasında çevirmene yol gösterdiğini belirtmektedir” (alıntılayan Göktaş, 2014, s.59; akt. Yalçın, 2015, s.71). YÇK, çevirmen merkezli bir kuram olup, çevirmenin kendi hayatını oluşturan tüm kültürel ve sosyal etmenlerin yanı sıra aldığı çeviri eğitimindeki bilimsel yaklaşımlarının ve sahip olduğu bilişsel bilgi dağarcığının bir araya gelmesinden oluşan bir kimliğe sahip olması gerekmektedir (Özcan, 2019, s. 590).

Anlam (Sens)

Çeviri sürecini başlatan aşama olan anlam, ortaya çıkacak çeviri ürünün de kalitesini belirleyecek kritik bir evreyi temsil etmektedir. Laplace (2005 aktaran Plassard, 2008, s. 85) dilbilimsel değil bilişsel bir işlem olan çeviri, dillerle ilgili değil, iletişimsel bir durumda "iki bilincin kesişme noktasında iki öznellik (...) tarafından bilinçli ve kasıtlı olarak inşa edilen anlamla ilgilidir ifadeleri ile çeviri ve anlam arasındaki ilişkiyi gözler önüne sermektedir. Bu durumda çevirmen-yazar (Sığırcı, 2020) kaynak dil yazarının aktarmak istediğı mesajı doğru anlamalı ve kaynak dilde yaratılmak istenen ilgi ve coşkuyu hedef dil okuyucularına da aktarabilmelidir. Anlam sözcüklerin çok ötesinde bir bütünün neyi ifade ettiğı şeklinde tasvir edilebilir.

Anlama (Compréhension)

Kaynak metin yazarının ifade etmiş olduğı mesajı çevirmenin nasıl algıladığı ve özümlediğı ile ilgili olan bu aşamada, çevirmenin dil becerilerindeki yetkinliğı kadar onun art alan bilgi, beceri ve tecrübelerinin işe koşulduğı süreç ifade edilmektedir. Şüphesiz her kültür kendi algıladığı biçimde anlamı ifade ederek dünyayı da ona göre kavramlaştırır ve biçimlendirir. Dolayısıyla çevirmenin kendi dilinde olmayan bir sözceyi ya da kavramı hedef dile aktarırken yaratıcılığın başvurması kaçınılmazdır (Sığırcı, 2020, s.147). Bu evre çevirmen açısından yaratıcılığın başlangıcı olarak değerlendirilebilir. Algı düzeyinde bilinçli bir yorumlama ile, anlamı kavrama aşamasına geçen çevirmen bilinçli bir anlama çabasına girmiştir.

Sözcüklerden Sıyrılma (Déverbalisation)

Bu aşama için Seleskovitch ve Lederer (1997, s.10) çeviride konu hakkında bilgi sahibi olmanın ve yazarın niyetini anlamının oynadığı role dikkat çekerek, bir söylemin seslerinin algılanması ile başka bir dilde yeniden ifade edilmesi arasında bir sözsüzleştirme aşamasının varlığını öne sürdüklerini ve bu aşamada, mevcut duyusal ve bilişsel unsurların bir sentezinin söz konusu olduğunu dile getirmişlerdir. Dolayısıyla çevirmen çeviri ürününü yeniden ifade etmek için hazırlık sürecini tamamlamıştır.

Yeniden ifade etme (Réexpression)

Çeviribilimin, yazın çevirisini yeni anlamların üreticisi olarak görmesiyle birlikte, çevirmenlerin artık bir yazar kadar önem kazandığını, çoğu zaman çevrilen metnin yazarı olarak görüldüğü (Delisle, 2005 aktaran Özcan, 2019, s. 590) dolayısıyla çevirmenin yaratıcı yönünü ortaya koyduğı dile getirilen bu aşamada çevirmen kendi yaratma sürecini devreye sokacaktır. Hiç şüphesiz çevirmenin sanatı, bir taraftan üretme bir taraftan da bizzat kendini yaratma gereksinimidir (Sığırcı, 2020, s. 138). Hem kaynak dile hem hedef dile yetkinliğı ile ön planda olan çevirmenin eşdeğerliğı sağlama hususunda hedef dile aktarımı bu süreçte tamamlanacaktır. Ballard (2004, s.61)'ın da ifade ettiğı gibi her eşdeğerlik öznel bir yeniden yaratım eylemidir ve çevirmen kaynak dilde yazarın verdiğ mesajı, bırakmak istediğı izlenimi bu yaratıcılığı doğrultusunda hedef dil ve kültürüne aktaracaktır.

Eşdeğerlik ve Uygunluk

YÇK'nın anlam (sens), anlama (compréhension), sözcüklerden sıyrılma (déverbalisation) ve yeniden ifade etme (réexpression) süreçleri neticesinde çevirmenin erek dil ve kültürü bağlamında erek metne yönelik bir çeviri anlayışı benimsemesinde eşdeğerlik, kaynak dil ve kültürü açısından kaynak metne yakın bir çeviri eylemi gerçekleştirmesinde ise uygunluk ölçütlerinden bahsetmek gerekecektir.

4.Bulgular

Albert Camus'nün *Yabancı* isimli eserinin Türkçe çevirisi ile Yaşar Kemal'in *İnce Memed* isimli eserinin Fransızca çevirisini varoluşçuluk felsefesi bağlamında ele aldığımız çalışmamızda varoluşçuluk felsefesinin izleri araştırılmıştır. Çalışma, araştırma sınırını belirlemek adına varoluşçuluk felsefesinin yalnızlık, insanın kaderi ve varoluşun anlamı, anlamsızlık ve saçmalık gibi alt başlıklar altında toplanmıştır. Kaynak metinlerde bu temalara örnek teşkil edecek örneklemeler belirlenmiş bu seçkilerin hedef dile çevirilerinde yorumlayıcı çeviri kuramı bağlamında çevirmen kararları irdelenmiştir. Kaynak kültür ekseninde yapılan tercihler uygunluk, erek kültür eksenine yakın çeviriler eşdeğerlik ifadesi ile değerlendirilmiştir.

4.1. Yalnızlık Üzerine

KM: Camus, A. (1988). *L'Étranger*, Edited by Ray Davison Lecturer in French, University of Exeter, Routledge London and New York.

ÇM: Camus, A. (2003). *Yabancı* (V.Günyol, Çev.). 14. Baskı, Can Yayınları: İstanbul.

Örnek 1:

KM:	Il m'a demandé pourquoi j'avais mis maman à l'asile. J'ai répondu que c'était parce que je manquais d'argent pour la faire garder et soigner. Il m'a demandé si cela m'avait coûté personnellement et j'ai répondu que ni maman ni moi n'attendions plus rien l'un de l'autre, ni d'ailleurs de personne, et que nous nous étions habitués tous les deux à nos vies nouvelles. (p.83)
ÇM:	Ananızı niye İhtiyarlar Yurduna koydunuz?" diye sordu. "Evde alıkoyup bakacak, baktıracak kadar param yoktu da ondan," diye karşılık verdim. Buna üzülüp üzülmediğimi sordu. Ben de karşılık olarak, ananın ve benim birbirimizden bir şeycikler beklemediğimizi, zaten kimseden bir şey ummadığımızı ve yeni hayatımıza alışıp gittiğimizi söyledim. (s. 79)

Varoluşçuluk felsefesine göre insanın var olma amacı ve hayatın anlamı sorgulanmaya değer olgulardır. Tüm bu sorularla düşünce dünyasında gezinen birey sorguladığı şeyin cevabını bulamadığında bu durum kendisini yalnızlığa itmektir. Roman kahramanı ve annesinin neden ayrı yaşadığını soran soru memuruna aile bireyleri olarak birbirlerinden sevgi ve bakım noktasında beklenti içerisinde olmadıkları cevabını veren Meursault yazarın aslında bireyselliğine, aile yapısına dair bakış açısına ışık tutmaktadır. Çevirmen kararları YÇK kapsamında ele alındığında çevirmenin anlam ve anlama aşamasında akıma ve yazarın bakış açısına hâkim bir duruş sergilediği dile getirilebilir. Sözcüklerden sıyrılmaya ve yeniden ifade etme aşamasında çevirmen erek dil ve kültürüne yönelik çeviri anlayışı ile eşdeğerliği sağlamaya çalışmıştır. Bunu "maman" ifadesine (yazarın bir yaşında iken babasını kaybetmesi ve kardeşleri de dahil olmak üzere okuma yazma bilmeyen annesi tarafından yetiştirilmesine bağlanabilir¹⁰) hitaben kullandığı *ana* sözcüğünden anlıyoruz. Her ne kadar günümüzde *Anne* ifadesi uygun olsa da bunu çeviri eserin basım tarihi ile de ilişkilendirmek mümkün olacaktır. Aynı şekilde *n'attendions plus rien l'un de l'autre* ifadesinin *birbirimizden bir şeycikler beklemediğimizi* ifadesinde *bir şeyciklerden* de erek dil ve kültür bağlamında çeviri tercihi de bulunulduğu görülmektedir. *Faire garder* ifadesinin *evde alıkoyup* tercihi ile birleştirilmesi de kaynak metin bağlamından uzaklaşmış olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla eşdeğerlik düzeyinde aktarım gerçekleşmiştir.

¹⁰ Bk. Aydın, Y., Deliktaşlı, N. (2019). Albert Camus'nün *Yabancı* Adlı Eserinin Çevirilerine Eleştirel Bakış. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.72.

Örnek 2:

KM:	Il m'a fait asseoir et, avec beaucoup de courtoisie, m'a déclaré que mon avocat, «par suite d'un contretemps», n'avait pu venir. Mais j'avais le droit de ne pas répondre à ses questions et d'attendre que mon avocat pût m'assister. J'ai dit que je pouvais répondre seul. Il a touché du doigt un bouton sur la table. Un jeune greffier est venu s'installer presque dans mon dos». (p.73)
ÇM:	"Beni oturttu, büyük bir incelikle, avukatımın 'beklenmedik bir engel' yüzünden gelemediğini bildirdi. Ama sorularına yanıt vermemek, avukatımın yanımda bulunmasını istemek hakkımdır. "Kendi başıma da karşılık verebilirim," dedim. Parmağıyla masanın üzerindeki düğmeye bastı. Genç bir zabıt kâtibî gelip hemen omuz başıma yerleşti, ..." (s. 58)

Savun(ul)ması gereken bir anda sorgu memurlarının karşısında roman kahramanı Meursault'nun durum karşısındaki tepkisini dile getiren örnekte avukat isteminde dahi bulunmayı gerekli görmeyen kahraman yazarın yalnızlık hissine ve anlamsızlık duygusuna göndermede bulunmaktadır. Çevirmen kuramın anlam ve anlama evresinde bu duruma uygun bir karar aşaması geçirmiştir. Sözcüklerden sıyrılma ve yeniden ifade etme sürecinde *contretemps* ifadesi *beklenmedik terslik*, *engel*, *aksilik* (Saraç, 1985, s. 318) ile kaynak metne uygun bir aktarımla gerçekleşmiştir. *Hakkımdır* ifadesi ile ise erek dil ve kültürü düzleminde bir tercihte bulunulmuş, miş'li geçmiş zaman çekimine başvurulmuştur.

Örnek 3:

KM:	«Alors il m'a déclaré que, justement, il voulait me demander un conseil au sujet de cette affaire, que moi, j'étais un homme, je connaissais la vie, que je pouvais l'aider et qu'ensuite il serait mon copain. Je n'ai rien dit et il m'a demandé encore si je voulais être son copain. J'ai dit que ça m'était égal : il a eu l'air content. (p. 55-56)
ÇM:	O zaman, bu iş hakkında zaten bana akıl danışmak istediğini söyledi. Erkek adammışım ben. "Hayatı bilirmişim, ona yardım edebilirmişim. Hem sonra o da benimle dost olabilirmiş. Sesimi çıkarmadım. Kendisiyle dost olmak isteyip istemediğimi tekrardan sordu. "Bence bir," diye karşılık verdim. Sevindir gibi oldu". (s. 29)

Meursault'nun arkadaş, dost sahibi olmak gibi de bir kaygısı bulunmamaktadır. Kendi dünyası içerisinde saçma olana açtığı savaşta ikinci bir insana gerek duymamaktadır. Kurama dair incelemede ise çevirmen anlam ve anlama aşamalarında yazarın hislerini kavramıştır. Sözcüklerden sıyrılma ve yeniden ifade etme aşamalarında erek dile yakınlık dikkatleri çekmektedir. *Erkek adam* ifadesi erek dil ve kültüründe kullanılan bir söylemdir. *Bence bir* karşılığı da iletişimsel çeviri stratejisi doğrultusunda erek dil ve kültürüne aktarılmıştır. Çevirmen tercihleri eşdeğerlik boyutunda gerçekleşmiştir.

KM: Kemal, Y. (2008). *İnce Memed* 1. 19. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ÇM: Kemal, Y. (1961). *Mèmed le Mince* (G. Dino, Çev.). Paris: Editions Mondiales.

Örnek 4:

KM:	Durdu, lafı değiştirmek için Memed'e sordu: "Abdi Ağaya kurşun sıkarken elin titremedi mi hiç?" Memed: "Yoooo," dedi. "Hiç titremedi." Durdu: "Neresine nişan aldın?" Memed: "Göğsüne...Tam yüreğinin olduğu yere..." Bunu söyledikten sonra, tarif edilmez bir yalnızlık duydu içinden. Yöresindeki her şey silindi gitti. Bu Deli Durdu'yu hiç sevemedi. İçindeki gariplik bundan mı geliyordu ola? ... (s.129)
ÇM:	Pour changer de conversation, Dourdou demanda à Mèmed: -Ta main n'a pas tremblé quand tu as tiré sur Abdi agha?

<p>- Non, elle n'a pas tremblé ! - Où as-tu visé ? - La poitrine, juste à l'endroit où se trouve le cœur. Après avoir dit cela, Mèmed sentit une solitude inexprimable. Tout s'effaça autour de lui. Il n'aimait pas ce fou de Dourdou. Était-ce pour ça qu'il se sentait si seul ? (p.166-167)</p>
--

Çocukluğundan beri büyük sıkıntılar yaşadığı, annesine ve kendisine eziyet eden Abdi Ağa'yı öldürmek üzere nişan aldığı sahnenin, duygularının ve yaşanan olaylar karşısında çaresizliğinin konu alındığı bu örnekte İnce Memed büyük bir boşluk hissine kapılmıştır. Bu his çevirmen tarafından yalnızlık ifadesi ile aktarılmıştır. Eserin kaynak dizgedeki yerine ve yazarın üslubuna hâkim bir anlam/anlama aşamasından geçilmiştir. Sözcüklerden sıyrılma ve yeniden ifade etme aşamasında çevirmen kararı kaynak metne ve bağlama yakın görünmekle birlikte *elin titremedi mi hiç?*, "*Hiç titremedi.*" ifadelerindeki "*hiç*" erek metne aktarılmamıştır, anlam olarak olumsuz kalıplar dahilinde ifade edilmiştir. Oysa ki *hiç* ifadesi kaynak metinde roman kahramanın cesaretine ve yıllardır içinde biriktirdiği öfkeye işaret etmektedir. Erek metin okuyucusuna bu duyguyu aktarmak zor görünmektedir. Aynı zamanda *Yöresindeki her şey silindi gitti* ifadesinin *autour de lui* şeklindeki yeniden ifade edilme şekli de kaynak metin yazarının karakteristik özelliği olarak nitelendirilen doğa ile eserlerini bütünleştirmiş yönüne hizmet etmemektedir. Yöre ifadesindeki yerellik erek metne sadece *o ve etrafı* anlamı ile aktarılmıştır. Sonuç olarak çevirmen kararları eşdeğerlik bağlamında değerlendirilmiştir.

Örnek 5:

KM:	Durdu: "Öyle olur," dedi. "İlkin adamın dağda, bir hafta uykusu gelmez. Yüreğine bir gariplik, bir çaresizlik çöker. Dünyada yalnız kalmış gibi olur." (s.131)
ÇM:	C'est comme ça, dit Dourdou. Les premiers temps, on ne dort pas. Pendant une semaine, sur la montagne, on se sent seul, désespéré. On se sent abandonné de tous. (p.168)

Yalnızlık ve umutsuzluk üzerine seçilen bu örnekte İnce Memed'in Abdi Ağa'dan kaçmak üzere dağa çıktığı, şartların onu eşkıya olmaya zorladığı ve yaşadığı olayların şokunu atlatma sürecinde Durdu'nun dağların bir kundak gibi eşkıyaları sarıp sarmaladığı ve ilk zamanlarda kişide nasıl bir hissiyat oluşturduğuna dair kişisel duygu ve düşünceleri dile getirilmektedir. Çevirmen çeviri sürecini öncelikle anlama düzeyinde tamamlamış, sözcüklerden sıyrılma ve yeniden ifade etme aşamasında sözdizimsel yapıda değişikliğe gitmiş, ikinci cümleye ait yer ve zaman zarfını üçüncü cümle öğeleri olarak kaleme almıştır. *Yüreğine bir gariplik, bir çaresizlik çöker* deyimini *on se sent seul, désespéré* şeklinde aktarılmıştır. İki farklı kültürün söylem özellikleri göz önünde bulundurulduğunda kaynak metne uygun bir tercihte bulunulamamıştır. Erek dile yakın çeviri anlayışıyla eşdeğerlik düzeyinde bir aktarım gerçekleşmiştir.

Örnek 6:

KM:	Kadın sofrayı getirdi ortaya attı. Kerimoğlu gülümseyerek açtı. Memed ilk kez kendisini bir yere, bir şeye yabancı sandı. Daha doğrusu kendisine, kendi içine bir yabancılığı bu. Gözü tüfeğine gitti. Sonra kılık kıyafetini gözünün önünde getirdi. (...) İçinden: "Demek eşkıya oldum ha?" geçti. "Bundan böyle ömrüm eşkıyalıkta geçecek ha!" (s.177)
ÇM:	La femme apporta la natte pour manger et la posa au centre de la tente. Kérimoglou l'ouvrit en souriant. Pour la première fois de sa vie, Mèmed se sentit étranger à un lieu, à une chose. Plutôt étranger à soi-même, à son propre être. Son regard effleura le fusil. Puis il songea à sa tenue. (...) "Alors, ça y est, je suis bandit! se dit-il en lui même. Alors, toute ma vie, dorénavant, je ne serai pas autre chose!" (p. 229)

Kerimoğlu'na misafir olan İnce Memed misafirliği esnasında iç sesini konuşurmuş, başına gelenlere bir anlam verememe hali yaşamıştır. İçindeki yalnızlığı dile getirdiği bu örnekte çevirmen yazarın duygu geçişlerini anlam ve anlama aşamalarında hissedebilmiştir. Sözcüklerden sıyrılma ve yeniden ifade etme aşamasında *ortaya attı* ifadesinin *apporter* (getirmek) fiili ile karşılandığını *Demek eşkıya oldum ha?*, *"Bundan böyle ömrüm eşkıyalıkta geçecek ha!"* ifadelerinin işlevsel çeviri stratejisiyle erek dile aktarıldığı gözlenmiştir. Eşdeğerlik düzeyinde çeviri tercihinde bulunduğu söylenebilir.

Örnek 7:

KM:	Anasının ölümü, Hatçenin mahpusluğu çok koymuştu ona. Memed, bunca felaketlerin altında bunalmış gibiydi. Boğulacak gibi oluyordu bazı bazı. Yüreği ateş alev kesmişti. Kendisini bir düşünceye kaptrıyor, bir daha kurtaramıyordu. Neden olursa olsun, bazan kendisinden, insanlardan, arkadaşlarından, her şeyden ürküyordu. Ama içinden geçen hiçbir şeyi, hiç kimseye belli etmiyordu. (s.253)
ÇM:	La mort de sa mère, l'emprisonnement de Hatché l'avaient ébranlé. Il était écrasé par tant de malheur. Il lui semblait quelquefois qu'il allait étouffer. Son cœur le brûlait. Il se laissait envahir par de sombres pensées et ne parvenait pas à les chasser. Parfois, il avait peur n'importe quoi, de lui-même, des hommes, de ses camarades, de tout. Mais il ne faisait rien voir de ce qui se passait en lui. (p. 322-323)

İnce Memed'in duygu dünyasını en iyi şekilde ifade ettiği düşünülen bu örnekte çevirmen anlam ve anlama aşamalarında yazarın ne demek istediğini kavramıştır. Sözcüklerden sıyırma ve yeniden ifade etme aşamasında sözdizimsel, biçimsel farklılıklara başvurulmuştur. Kaynak metindeki devrik cümle yapıları erek metinde kurallı cümleler şeklinde verilmiştir. Ancak kaynak metne uygun çeviri anlayışıyla uygunluk bağlamında çeviri anlayışı benimsenmiştir.

4.2. İnsanın Kaderi / Varoluşun Anlamı Üzerine

KM: Camus, A. (1988). *L'Étranger*, Edited by Ray Davison Lecturer in French, University of Exeter, Routledge London and New York.

ÇM: Camus, A. (2003). *Yabancı* (V.Günyol, Çev.). 14. Baskı, Can Yayınları: İstanbul.

Örnek 1:

KM:	«Aujourd'hui, maman est morte. Ou peut-être hier, je ne sais pas. J'ai reçu un télégramme de l'asile : « Mère décédée. Enterrement demain. Sentiments distingués. » Cela ne veut rien dire. C'était peut-être hier".(p.44)
ÇM:	"Anam ölmüş bugün. Belki de dün, bilmiyorum. İhtiyarlar Yurdundan bir telgraf aldım: "Anneniz vefat etti. Yarın kaldırılacak. Saygılar." Bundan bir şey anlatılmıyor. Belki de dündür". (s.1)

Camus ve *Yabancı* üzerine yapılan çalışmalarda¹¹ sık sık örneklem olarak seçilen bu giriş akımın ve eserin sembol ürünü olarak nitelendirilebilir. Şüphesiz eserin bu metin ile başlaması da tesadüf değildir. Yazarın kadere, ölüme ve aile bireylerine karşı bakış açısını açık ve net görebildiğimiz bu örnekte hissizlik, hiçlik duyguları da işlenmiştir. YÇK kapsamında incelendiğinde çevirmenin yazarın ifadesindeki sözdizimsel yapıya sadık kaldığı (ilk cümle hariç devrik yapı) gözlenirse bile erek dil ve kültürüne yönelik tercihlerde bulunduğu söylenebilir. Anlam ve anlama aşamalarında çevirmen, yazar bakış açısına hakimdir. Sözcüklerden sıyrılma ve yeniden ifade etme aşamasındaki erek dil üstünlüğü

¹¹ Bk. Yasemin Aydın (2019). Albert Camus'nün *Yabancı* Adlı Eserinin Çevirilerine Eleştirel Bakış, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.70.
Selim Yılmaz (2013). Yaşar Kemal'in "İnce Memed" Romanı İle Fransızca Çevirisi Üzerine Dilbilim ve Çeviri İncelemesi. *Turkish Studies* (8/10), 743-754.
Ahu Selin Erkul Yağcı (2022). Memed, My Hawk, Mèmed Le Mince and İnce Memed as metonymies and rewritings. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 1699-1708. DOI: 10.29000/rumelide.1222103.

anam tercihinde görülmektedir. *İhtiyarlar yurdu* tercihi de şuan TDK sözlükte yer almasa da asile¹² sözcüğünün huzur ve sakinlik veren yer anlamına hizmet eder niteliktedir. Telgraf üslubunun tek düzeligi ve ölümü aktarış şekli de aslında gizli bir yergi barındırmaktadır. Çevirmen özne, yüklem nesne dilbilgisel sözdiziminin olmadığı bu telegrafik iletiyi aktarma konusunda uygun bir çeviri anlayışı benimsemiştir. *Sentiments distingués* (fr. formule de politesse) ifadesi resmi bir mektubu sonlandırma ifadesidir. Burada *saygular* ifadesi ile uygun bir tercihte bulunulmuştur. Uygun aktarımların yanı sıra çevirmenin yaklaşımı daha ziyade eşdeğerlik üzerine kurulu bir yapıyı işaret etmektedir.

KM: Kemal, Y. (2008). *Ince Memed* 1. 19. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ÇM: Kemal, Y. (1961). *Mèmed le Mince* (G. Dino, Çev.). Paris: Editions Mondiales.

Örnek 2:

KM:	“Velinin can verışı geliyordu. Toprakta, çamurun içinde debelenişi... O, adam öldürmek değildi. Tabancayı ateşlerken dünyadan bir insanı ayırıyorum dememişti. Yakayı kurtarmak böyle daha kolay mümkün olmuştu. Şimdi bir adam öldürecek. Bir cana kıyacak... Öfkesi, aşkı, sevgisi olan bir şeyi ortadan kaldıracaktı. Buna kendinde hak görmüyor gibi bir duyguya kapılmıştı”. (s.230)
ÇM:	Il revoyait Véli rendant l'âme, la façon dont il se débattait, à terre, dans la boue. C'était ça, tuer un homme. En faisant feu de son pistolet, il ne pensait à rayer quelqu'un du nombre des vivants. Il songeait seulement à sauver sa vie, contre toute attente, à trouver une planche de salut. Mais maintenant, il allait tuer un homme, il allait détruire une vie, il allait supprimer un être qui avait ses colères, ses amours, ses affections. Il lui vint une sorte de sentiment qu'il n'en avait pas le droit. (p.295)

Kendisine ve tüm köylüye yapılan haksızlıklara daha fazla tahammül edemeyen ve başkaldıran roman kahramanı İnce Memed aslında bulunduğu durumu kendi isteği ile seçmemiştir. Bir cana kıymak, öfkesi, aşkı, sevgisi olan bir cana kıymak kendisini de fazlasıyla üzmektedir. Zaman zaman içinde bulunduğu şartları sorgulayan kahramanın duygu dünyası çevirmen tarafından anlaşılmıştır. Sözcüklerden sıyrılma ve yeniden ifade etme aşamalarında *trouver une planche de salut* (son bir çare bulmak) tercihine rağmen kaynak metne yakın bir çeviri anlayışı benimsendiği için uygun çeviri şeklinde nitelendirilebilir.

4.3. Anlamsızlık ve Absürt Üzerine

KM: Camus, A. (1988). *L'Étranger*, Edited by Ray Davison Lecturer in French, University of Exeter, Routledge London and New York.

ÇM: Camus, A. (2003). *Yabancı* (V.Günyol, Çev.). 14. Baskı, Can Yayınları: İstanbul.

Örnek 1:

KM:	Et après? C'était comme si j'avais attendu pendant tout le temps cette minute et cette petite aube où je serais justifié. Rien, rien n'avait d'importance et je savais bien pourquoi. Lui aussi savait pourquoi. Du fond de mon avenir, pendant toute cette vie absurde que j'avais menée, un souffle obscur remontait vers moi à travers des années qui n'étaient pas encore venues et ce souffle égalisait sur son passage tout ce qu'on me proposait alors dans les années pas plus réelles que je vivais. Que m'importaient la mort des autres, l'amour d'une mère, que m'importaient son Dieu, les vies qu'on choisit, les destins qu'on élit, puisqu'un seul destin devait m'élire moi-même et avec moi des milliards de privilégiés qui, comme lui, se disaient mes frères. (p.97)
ÇM:	“Peki, sonra? Sanki bütün yaşamımda, kendimi haklı çıkarmak için bu dakikayı, şu şafak vaktini beklemiştim. Hiç, hiçbir şeyin önemi yoktu ve bunun niçin böyle olduğunu da biliyordum. O da

¹² (n.m.) (n.m.) littér. lieu où l'on trouve la paix, le calme, retraite (Le Nouveau Petit Robert de la langue française, 2009).

	biliyordu. Geçirdiğim bütün bu anlamsız hayatta, geleceğimin ta derinlerinden, henüz gelmemiş yıllar içinden, karanlık bir soluk bana doğru yükseliyor ve yaşadığım yıllardan daha gerçek olmayan yıllardan bana sunulan ne varsa, hepsini aynı düzeye getiriyordu. Başkalarının ölümü, bir ananın sevgisi ne umurundaydı benim? Başkasının Tanrısından bana neydi? Başkalarının seçtiği, kabullendiği hayattan, yazgıdan bana neydi?» Değil mi ki, bir tek yazgı, beni ve benimle birlikte, onun gibi bana "Kardeşim," diyen bir sürü ayrıcalıklıyı seçecekti! (s.109)
--	---

Albert Camus'un varoluşçuluk akımına dair görüşlerinin başkarakter Meursault'un dilinden anlatıldığı bu ifadeler yazarın absürde karşı geliştirdiği bir başkaldırı olarak değerlendirilebilir. Camus'ye göre absürd (saçma, uyumsuz) bir rahatsız olma, farkındalık kazanmış olma durumu olarak görülürken, buna en uygun tepkinin ise başkaldırı olarak verilmesi gerektiğini dile getirir. Bu bir savunma mekanizması olarak nitelendirilebilir. Camus bu başkaldırını şöyle ifade etmiştir: "*dekorların yıkıldığı olur. Yataktan kalkma, tramvay, dört saat çalışma, yemek, uyku ve aynı uyum içinde salı, çarşamba, perşembe, cuma, cumartesi çoğu kez kolaylıkla izlenir bu yol. Yalnız bir gün 'neden?' yükselir ve her şey bu şaşkınlık kokan bikknlük içinde başlar*" (Camus 2016, s.31). Yalnız bu başkaldırı ona göre gerekli bir tepkidir. Tüm bu isyanlara rağmen hayatın yaşanmaya değer olduğu görüşü de göz ardı edilmemelidir. Bu durum YÇK bağlamında yukarıdaki örneklem özelinde ele alındığında çevirmenin anlam ve anlama aşamasında yazarın duygu dünyasını içselleştirdiği anlaşılmaktadır. Sözcüklerden sıyrma ve yeniden ifade etme aşamasında *Başkalarının ölümü, bir ananın sevgisi ne umurundaydı benim? Başkasının Tanrısından bana neydi?* şeklinde aktarılan kaynak metinde kurallı cümle şeklinde yer alan ifadeler erek dilde soru cümlelerine dönüştürülmüştür. Erek dil okurunun daha kolay kavramasına hizmet eden bu seçim çevirinin eşdeğerlik boyunda gerçekleştiğini göstermektedir.

Örnek 2:

KM :	Le soir, Marie est venue me chercher et m'a demandé si je voulais me marier avec elle. J'ai dit que cela m'était égal et que nous pourrions le faire si elle le voulait. Elle a voulu savoir alors si je l'aimais. J'ai répondu comme je l'avais déjà fait une fois, que cela ne signifiait rien mais que sans doute je ne l'aimais pas. « Pourquoi m'épouser alors ? » a-telle dit. Je lui ai expliqué que cela n'avait aucune importance* et que si elle le désirait, nous pouvions nous marier. D'ailleurs, c'était elle qui le demandait et moi je me contentais de dire oui. Elle a observé alors que le mariage était une chose grave. J'ai répondu : « Non. » (p.61)
ÇM :	«Akşam, Marie beni görmeye geldi, kendisiyle evlenmek isteyip istemediğimi sordu. "Bence bir, ama istersen evleniriz," dedim. O zaman, kendisini sevip sevmediğimi öğrenmek istedi. Bir başka zaman da söylediğim gibi, "Bunun bir anlamı yok, ama herhalde sevmiyorumdur," diye karşılık verdim. "Öyleyse niçin benimle evleneceksin?" diye sordu. Bunun hiçbir önemi olmadığını, isterse evlenebileceğimizi söyledim. Zaten isteyen kendisiydi, ben sadece evet demekle yetiniyordum. O zaman, Marie, "Evlilik ciddi bir şeydir," dedi. Ben de, "Değildir," diye karşılık verdim. ». (s.43)

Bu örneklem yazarın ait olduğu edebi akımın saçmalık felsefesini en iyi temsil eden örnekler arasında yer almaktadır. Tüm dünya edebiyatlarında kabul gören doğum, evlilik ve ölüm temaları üzerinde şekillenen insan hayatının önemli karar aşamalarından biri atfedilen evlilik fikrine dair yazarın düşüncelerinin dile getirildiği bu yapıda çevirmenin yazarın dünya görüşüne hâkim olduğu YÇK'nın anlama noktasında yazar ile bir bağ kurabildiği gözlenmiştir. Sözcüklerden sıyrılma ve yeniden ifade etme aşamasında çevirmenin (fr) *cela m'était égal (benim için farketmez)* ifadesini erek metne *Bence bir*, şeklinde aktarım yoluyla erek metin dil ve kültür bağlamında iletildiği, *Ben de, "Değildir," diye karşılık verdim* ifadesinde *de* bağlacı ile *ekleme* ve *karşılık verdim* ifadeleri ile erek dile yakın çeviri anlayışı benimsediği ve eşdeğerlik boyutunda çeviri tercihiyle bulunulduğu ifade edilebilir.

Örnek 3:

KM:	«En bien, je mourrai donc.» Plus tôt que d'autres, c'était évident. Mais tout le monde sait que la vie ne vaut pas la peine d'être vécue. Dans le fond, je n'ignorais pas que mourir à trente ans ou à soixante-dix ans importe peu puisque, naturellement, dans les deux cas, d'autres hommes et d'autres femmes vivront, et cela pendant des milliers d'années. Rien n'était plus clair, en somme. C'était toujours moi qui mourrais, que ce soit maintenant ou dans vingt ans. À ce moment, ce qui me gênait un peu dans mon raisonnement, c'était ce bond terrible que je sentais en moi à la pensée de vingt ans de vie à venir. Mais je n'avais qu'à l'étouffer en imaginant ce que seraient mes pensées dans vingt ans quand il me faudrait quand même en venir là. Du moment qu'on meurt, comment et quand, cela n'importe pas, c'était évident». (p.94)
ÇM:	"Ne yapalım," diyordum, "ölmem kaçınılmazmış!" Başkalarından önce ölecektim, su götürür yanı yoktu bunun. Ama herkes bilir ki, hayat yaşamaya değmez. Aslına bakarsanız, insan ha otuzunda ölmüş ha yetmişinde, pek önemli değildi. Çünkü, her iki halde de pek doğal ki, başka erkekler de başka kadınlar da yaşayacaklardı, hem de binlerce yıl. Sözüün kısısı, hiçbir şey böylesine açık değildi. Şimdi de olsa, yirmi yıl sonra da olsa yine bendim ölecek olan. Şu anda beni bu düşüncemde biraz üzen şey, yirmi yıl daha yaşamayı düşünürken, yüreğimin korkunç derecede hoplamasıydı. Ama onu bastırmak için, yirmi yıl sonra yine o gün gelip çatdığı zaman, düşüncelerimin ne olacağını hayal etmek yetiyordu. Değil mi ki insan ölecekti, öyleyse bunun ne zaman ve nasıl olacağı pek önemli değildi». (s.102)

Camus'nün ölümle ilgili görüşlerini dile getiren bu örnekte de görüyoruz ki ölüm düşüncesi onda bir boşluk bir anlamsızlık hissi uyandırmakta. Ama yine de yirmi yıl daha yaşasam gibi düşünceleri de aklından geçirmesi yaşamla ölüm arasında muhakeme halinde olduğunu hissettirmektedir. Sonuçta uzun yaşamın çok önemi olmadığı kanaatine varmasına karşın hayatın yaşanması gerektiği fikrine de sahip olduğunu gösteren kendi cümlesinde *"Bu hayat bana ait değildi ama en küçük ve en güçlü mutluluklarımı; sevdiğim mahalleyi, gökyüzünün akşamları aldığı her çeşit hali, Marie'nin gülüşlerini ve giysilerini o hayatta bulmuştum ben. Burada oluşumun lüzumsuzluğu birdenbire canıma tak etti"* (Camus 2016, s. 95) ölüm fikrinin kendisinde yaşamı ön plana çıkaran bir itici güç olduğu sonucu çıkarılabilir. YÇK kapsamında çevirmen kararlarına bakıldığında çevirmenin yazarın duygu dünyasını anlam ve anlama aşamalarında doğru analiz ettiğini sözcüklerden sıyrılma ve yeniden ifade aşamalarında ise erek dil ve kültüre yönelik aktarımlarıyla eşdeğerlik boyutunda bir çeviri anlayışı benimsendiği gözlenmektedir. Bunu ilk cümlesi *"Ne yapalım,"* (iletişimsel çeviri), *"ölmem kaçınılmazmış! (değiştirme)* tercihlerinde görebiliyoruz. Aynı şekilde *su götürür yanı yoktu bunun* ifadesi ile *ha otuzunda ölmüş ha yetmişinde* ifadeleri de destekler niteliktedir.

KM: Kemal, Y. (2008). *Ince Memed* 1. 19. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ÇM: Kemal, Y. (1961). *Mèmed le Mince* (G. Dino, Çev.). Paris: Editions Mondiales.

Örnek 4:

KM:	Memed: "Ölmek," dedi. Recep Çavuş gözümün önüne geldi. "Şu Recep Çavuş," diye sözünü sürdürdü. "Onun ne tür bir adam olduğunu bir türlü anlamadım gitti. Ölürken bile bize iyilik yapmak istedi. Köyün yandığına da seviniyordu. Bu adama bir türlü aklım ermedi. Hem herkesi seviyordu. Hem de herkese düşmandı. Köy yandı, sevindi. Köye iyilik yapsak gene sevinirdi gibime geliyor." (s.306)
EM:	Je n'ai plus envie de mourir, reprit Mèmed, qui revit en pensée Redjep le Sergent... Ce Redjep, quel genre de type c'était? Le voilà parti, avant que j'aie pu m'en faire une idée. Même sur le point de mourir, il voulait encore nous faire du bien. Mais il se réjouissait de l'incendie du village. Je n'ai jamais pu comprendre cette homme-là. Il aimait tout le monde. Il était aussi l'ennemi de tout le monde. Le village a brûlé, il a été content. Et si nous avons fait du bien à ce village, il aurait encore été content, j'en ai l'impression. (p. 391)

İnce Memed'in arkadaşı Recep Çavuş'un karakterine dair söylemlerini içeren bu örnekte çevirmen YÇK'nın anlam ve anlama aşamalarına hakimdir. Sözcüklerden sıyrılma ve yeniden ifade etme aşamalarında erek dil ve kültüre yönelik çeviri tercihleri yer almaktadır. Bunlar *gözümün önüne geldi* ifadesinin sözdizimsel olarak yeniden düzenlenmiş haliyle *qui revit en pensée* (aklıma gelen) ifadesi ile aktarılması, *bir türlü anlamadım gitti* ifadesinin *Le voilà parti, avant que j'aie pu m'en faire une idée* (kendisini tam tanıyamadan kaybettik, öldü) şeklinde çevrilmesi çevirmenin erek dil ve kültüre yakın bir anlayışa sahip olduğunu dolayısıyla eşdeğerlikle ifade edilebilecek bir çeviri anlayışı benimsendiğini göstermektedir.

5. Sonuç

Çalışmamızda Fransız edebiyatının ve Türk edebiyatının iki başyapıtı *Yabancı* ve *İnce Memed 1* isimli eserler varoluşçuluk felsefesi üzerine yapılan bir çeviri incelemesinde bir araya getirilmiştir. Varoluş ve hayatın anlamı üzerine derin anlamlar oluşturan varoluşçuluk felsefesi düşünce tarihinde önemli bir yere sahiptir. En önemli temsilcilerinden Albert Camus 1942 yılında yayımladığı *Yabancı* romanı ile bu felsefeyi romanına taşımayı başarmıştır. Batının dönem buhranları, yaşanan savaşlar neticesinde insanlarda oluşan endişe ve güvensizlik hissi onu Tanrıya, doğaya ve yönetime karşı kayıtsız kılmış her şeyden hatta kendinden bile uzaklaştırmış yabancılaştırmıştır. Aynı şekilde Yaşar Kemal'in *İnce Memed* serisi, varoluşçuluk felsefesinin temel kavramlarını işlemekte ve bu kavramları başkarakterin yaşamı ve mücadelesi üzerinden açıklamaktadır. Memed, özgürlüğünü kazanma isteği ve haksızlıklara karşı adaleti savunma çabasıyla varoluşçu bir kahraman olarak görölmektedir. Edebiyat ve felsefenin ayrılmaz birlikteliği üzerine inşa etmeye çalıştığımız bu çalışmada varoluşçuluk felsefesi bağlamında iki farklı dilde kaleme alınmış, iki farklı kültürü temsil eden ve o kültürün en iyi temsilcileri arasında yer alan Albert Camus'nün *Yabancı* isimli eseri ile Yaşar Kemal'in *İnce Memed 1* isimli eseri varoluşçuluğun belli temaları üzerine (yalnızlık, insanın kaderi, varlığın anlamı, anlamsızlık ve absürt) ve bu temalara en iyi hizmet eden metinler doğrultusunda çeviribilimin yorumlayıcı çeviri kuramı ışında çevirmen kararları bağlamında incelenmiştir. Bu incelemelerde kuramın anlam (le sens), anlama (compréhension), sözcüklerden sıyrılma (déverbalisation) ve yeniden ifade etme (réexpression) aşamalarına yönelik açıklamalarda bulunulmuştur. Bu doğrultuda YÇK'ya göre çevirmen erek metne yakın bir çeviri gerçekleştirdiğinde eşdeğer, kaynak metne yakın bir çeviri eylemi gerçekleştiğinde ise uygun bir çeviri tercihinde bulunmaktadır. Yapılan açıklamaların seçilen örneklemler ile sınırlı olduğu açıktır. Bu doğrultuda Türkçeye yapılan çevirilerin eşdeğerlik boyutunda, Fransızcaya yapılan çevirilerin uygunluk ölçütü ile kaynak dile sadık bir anlayışla gerçekleştiği sonucuna varılmıştır. Yapılan çalışmanın çeviribilimin uygulama alanına, edebiyat ve felsefe alanlarına naçizane katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Kaynakça

- Aksoy, N.B. (2002). "Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi", İstanbul: İmge Kitapevi Yayınları.
- Andaç, F. (2015). *Yaşar Kemal Sözü'nün Büyücüsü*, İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Aydın, Y., Deliktaşlı, N. (2019). *Albert Camus'nün Yabancı Adlı Eserinin Çevirilerine Eleştirel Bakış*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aytemiz, B. U. (2021). Bir Namus Cinayetinin Anatomisi: Yılanı Öldürseler'de Erkeklik Ve şiddet, *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, Sayı 34, s. 50-65.
- Ballard, M. (2004). La théorisation comme structuration de l'action du traducteur. *La Linguistique*, 40 (1), p. 51-65.
- Camus, A. (1988). *L'Étranger*, Edited by Ray Davison Lecturer in French, University of Exeter, Routledge London and New York.

- Camus, A. (2003). *Yabancı*. 14. Baskı. Çev.: Vedat Günyol. Can Yayınları: İstanbul.
- Camus, A. (2016). *Sisifos Söyleni*. İstanbul: Can Yayınları.
- Ece, A. (2010). *Edebiyat Çevirisinin ve Çevirmenin İzinde*, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Erkul Yağcı, A. S. (2022). Memed, My Hawk, Mèmed Le Mince and İnce Memed as metonymies and rewritings. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 1699-1708. DOI: 10.29000/rumelide.1222103.
- Kanlıkama, E. (2017). *Yaşar Kemal'de sivil itaatsizlik Türk felsefesinin imkânı bağlamında bir inceleme* (Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kemal, Y. (2008). *Ince Memed 1*. 19. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kemal, Y. (1961). *Mèmed le Mince* (çev. Guzine Dino). Paris: Editions Mondiales.
- Küyel, M. T. (1976). *Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Felsefe Eylemi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Lederer, M. (1994). *La traduction aujourd'hui (Le modèle interprétatif)*. Paris: Hachette.
- Lottman, H.R. (1978). Albert Camus, traduit de l'américain par M. Véron, Paris: Editions du Seuil.
- Naci, F. (2008). *Yaşar Kemal'in Romancılığı*, 2. Baskı, İstanbul : Yapı Kredi Yayınları.
- Nalbantoğlu, H. Ü. (2010). Günümüzde Felsefe Nedir?. *Mülkiye Dergisi*, 34(267), 77-95.
- Plassard, F. (2008). « La Théorie interprétative de la traduction », *Traduire* [En ligne], 216 |<http://journals.openedition.org/traduire/995>; DOI:<https://doi.org/10.4000/traduire.995>
- Pageaux, D. H. (1994). *La littérature générale et comparée*. Paris: Armand Colin.
- Polat, E., Aşkın, Z. (2017). Ölüm Kavramının Heidegger ve Sartre Felsefesindeki Yeri. *Kilikya Felsefe Dergisi* (1): 44-52.
- Özcan, O. (2019). Yazın çevirisi incelemelerinde yorumlayıcı çeviri kuramı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (16), 587-603. DOI: 10.29000/rumelide.619082
- Özdemir, Ö. (2012). *Albert Camus'nün Başkaldırı Felsefesinde Yabancılaşma Sorunu*. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarıoğlu, G. (2014). Tarih Felsefesi Alanında Bir İnceleme: Varoluş Felsefesi ve Tarih Anlayışı/A Researching in the Domain of Philosophy of the History: The Existentialism and the History Conception. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 243-257.
- Seleskovitch, D., & Lederer, M. (1997). *Interpréter pour traduire*. Troisième Edition, Didier érudition.
- Sığırcı, İ. (2020). Çeviride yaratım: yeniden yazma, yeniden yaratım, çevirmen yazar. *Synergies Turquie*, (13), 133-150.
- Şeker, A. (2019). Yaşar Kemal'in Romanlarının Sosyolojisinde İnsan Sevgisi ve Değerinin Varoluşsal Kaynakları. *Folklor/Edebiyat*, 25 (98), 371-385. DOI: 10.22559/folklor.840
- Şeker, A. (2014). *Homerostan Binboğalara Yaşar Kemal*, İstanbul: Sabev Yayınları.
- Uygur, N. (2016). *Bütün Eserleri 1: Dilin Gücü*. (Vol. 1), 132-357. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yalçın, P. (2015). *Çeviri Stratejileri Kuram ve Uygulama*, Ankara : Grafiker Yayınları.
- Yalçın, P., & Yağcı, Ş. Ç. (2022). Yabancı Dil Olarak Fransızca Öğretiminde Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Işığında Çeviri Stratejileri: JJ Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" Adlı Eserinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 115-147.